

una eademque vocatio, quæ à singulis tribus refertur.

Tertiò, conveniunt etiã circumstantiæ: nam singuli tres dicunt quòd ille publicanus quem Jesus tunc vocavit, fecerit illi magnum convivium, ideòque murmuraverint Pharisei, dicentes discipulis: *Quare cum publicanis et peccatoribus manducat magister vester?* Ergo publicanus ille, quem Marcus et Lucas vocant *Levi*, est idem qui *Matthæus*.

Dices: *Matthæus* seipsum nunquam appellat *Levi*, et alii evangelistæ ipsum nunquam appellant *Matthæum*, dum narrant hanc vocationem; et tamen numerant *Matthæum* inter duodecim apostolos, et nullam *Levi*: Ergo signum est quod *Matthæus* publicanus sit diversus à *Levi* publicano.

Resp. Neg. consequ. Quia S. *Matthæus* videtur fuisse binominis; et verisimiliter ante conversionem fuit appellatus *Levi*, postea verò *Matthæus*; sicut S. *Petrus* prius fuerat appellatus *Simon*. Itaque Marcus et Lucas, narrantes hanc conversionem, dant ipsi nomen quo tunc vocabatur: dum verò illum numerant inter apostolos, dant illi nomen *Matthæus*, quo vocabatur post conversionem.

Petes quis sit sensus horum verborum Christi: *Non veni vocare justos, sed peccatores.*

Resp. Verba illa admittunt triplicem sensum: Primò, S. *Chrysost.*, homil. 31 in *Matth.*, dicit hæc dicta esse ironice. Et *Theophylactus*: *Per ironiam*, inquit, dicit *Dominus*: *Non veni vocare justos, hoc est, eos, à Phariseis et scriba, qui justificatis vosmetipsos.* S. *Ambros.*, in cap. 5 *Luce*, dicit: *Illos non vocat Christus qui se justos dicunt, usurpatores justitiam non vocantur ad gratiam.* Similiter loquitur S. *Chrysologus*, serm. 28: *Sic dicens Dominus, non reputat justos; sed injustos, qui se justos mentiebantur, exclusit.* Eundem sensum tradunt S. *Hieron.* in cap. 9 *Matth.* et *Rupertus* in eundem locum. Itaque juxta mentem horum doctorum verba Christi habent hunc sensum: *Non veni vocare justos, id est, eos qui se justos putant falsâ quâdam justitiâ, et medico sibi opus non esse arbitrantur; sed peccatores, qui suam agnoscunt aegritudinem, et sanari volunt.*

Secundò, D. *Thom.*, *Lyranus* et *Abulensis* dicunt Christum agere de vocatione ad poenitentiam: nam *Lucas*, cap. 5, sic illa verba refert: *Non veni vocare justos, sed peccatores ad poenitentiam.* Justi autem non indigent vocatione ad poenitentiam per quam primam gratiam consequantur, juxta illud *Luce* 15: *Gaudium erit in celo super unum peccatorem poenitentiam agente quam super nonaginta novem justis, qui non indigent poenitentia.* Juxta hanc interpretationem sensus est: *Non veni ad vocandos sanos ad medicinam, sed ægros; non veni vocare justos, qui gratiâ Dei præditi sunt, ad poenitentiam, per quam gratiam primam adipiscantur, sed peccatores.*

Tertiùs sensus est: *Non veni vocare justos, quia nulli per se sunt justi, qui non indigeant meo ad-*

ventu: omnes enim peccaverunt, et egent gloriâ Dei, ad Rom. 5. Unde *Theophylactus* ita exponit: *Non veni vocare justos, nullos enim invenio; quare doquidem omnes peccant. Quòd si possibile esset invenire justos, non venissem, etc.* Tertius hic sensus (qui non excludit primum sensum) suadet ex eo quòd *Christus* varios, actualiter justos, vocaverit, ut *Nathanaelem*, et verisimiliter multos ex apostolis ac discipulis S. *Joannis Baptistæ*.

QUESTIO VI.

Qualis fuerit mulier, que sanata est à profluvio sanguinis.

Post vocationem et conversionem S. *Matthæi*, discipuli *Joannis*, à Phariseis verisimiliter instigati, inquirunt quare discipuli Christi non jejunent. Quartam questionem ubi *Dominus* satisfacit, discedit à littore maris suscitaturus filiam *Jairi*; et in viâ sanat mulierem à profluvio sanguinis. Quòd verò sanatio hujus mulieris, et suscitatio filie *Jairi* immediate contingit post istam questionem, quam discipuli *Joannis* Christo proposuerunt, clarò patet ex verbis *Matthæi*, cap. 9, v. 18: *Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps unus accessit, et adorabat eum, etc.* Hoc est, dum *Christus* Phariseis et discipulis *Joannis* respondebat, tunc *Jairus* synagoge princeps accessit. *Marcus*, cap. 5, v. 22, et *Lucas*, cap. 8, v. 41, hanc historiam quidem alio loco collocarunt; sed tamen à *Matthæo* non discordarunt; quia ipsi temporis ordinem non fuerunt secuti.

Videtur autem divinâ dispensatione factum esse, quòd prædicta mulier in viâ sanata sit, ut scilicet per hoc miracula fides archisynagogi eraseret et confirmaretur. Juxta *Eusebium*, lib. 7 *Histor.*, cap. 14, mulier hæc fuit ex *Cæsareâ* *Philippi*, et ante domum suam in perpetuum tantî beneficii monumentum erexit Christo statuum juxta quam ejus etiam mulieris statua erat fletens, et fimbriam Christi tangens. Hæc statua adhuc erat tempore *Eusebii*, qui dicit se illam vidisse, et ad basin ejus crevisse herbam habentem vim medicandi omnibus morbis. Addit *Zozomenus*, lib. 5, cap. 20, *Julianum* apostatam monumentum illud deiecisse, suamque statuum in eodem loco posuisse: *Quam*, inquit, *ignis violentus de celo delapsus circumter pectus dissecuit, caputque unâ cum collo in terram dejecit.*

Dices: S. *Ambros.* in *Proverbiis* lib. 6 *Salomone*, cap. 5, senit quòd hæc mulier fuerit *Martha*, soror *Lazarî*; nam ibidem dicit: *Christus dum largum in sanguine fluxum siccat in Martha, dum demones pellit in Maria, dum corpus redidit spiritus calore et constringit in Lazaro, et quòd mors sibi vindicaret et ad penam, lux denuò recipit ad vitam.*

Resp. *Martham* fortè etiam à tali morbo curatam fuisse, sed non hoc loco; unde etiam *Ambrosius* nullibi dicit quòd *Martha* sit mulier illa evangelicæ de qua agitur. Et quamvis S. *Ambrosius* istius opinionis fuisse, major tamen in hæc parte videtur deferenda fides *Eusebio*. Nam, cum hic *Cæsareensis* episcopus

pus fuerit, et in *Asiâ* habitaverit, res illa ipsi facilis et melius potuit innotescere, quam S. *Ambrosio*.

Postquam præfata mulier sanitati restituta erat, statim de morte filie archisynagogi, *Marci* 5, v. 35, nuntii venerunt, et veniens *Jesus* in domum *Jairi*, nemine inotissimo, nisi *Petro*, *Jacobo* et *Joanne*, filiam duodeennem jam mortuam, ad vitam revocat. Circa hoc

Petes quomodo *Matthæus* verè poterit scribere quòd *Jairus* Christo dixerit: *Filia mea modo defuncta est*; quandoquidem postea tantum mortua sit, ut patet *Marci* 5, v. 35. Unde etiam hic evangelista, v. 25, refert *Jairum* dixisse: *Filia mea in extremis est.*

Resp. *Matthæum* non quid *Jairus* dixerit, retulisse, sed quid cogitaverit et voluerit, attendisse: filiam enim, quam in extremo reliquerat, obiisse cogitabat, et ad vitam revocari volebat. Unde S. *P. Ang.*, lib. 2 de *Cons. evang.*, cap. 28, de hæc re ita scribit: *Attendit (Matthæus) non verba patris de filia, sed quod est potissimum, voluntatem; et talia verba posuit, et qualis voluntas erat. Ita enim desperaverat, ut potius vellet eam reviviscere, non credens vivam posse inveniri quam morientem reliquerat. Duo itaque (nempe *Marcus* et *Lucas*) posuerunt quid dixerit *Jairus*; *Matthæus* autem quid voluerit atque cogitaverit. Utrumque ergo petium est à *Domino*, ut vel morientem salvam faceret, vel mortuam suscitaret. Sed cum instituisset *Matthæus* totum breviter dicere; hoc insinuat, patrem rogantem dixisse quod et ipsum certum est voluisse, et Christum fecisse.*

CAPUT XII.

SECUNDUM PASCHA.

Jesus ascendit *Jerosolymam* ad diem festum *Paschatis*, ibidemque ad piscinam probaticam sanavit languidum in sabbato. *Judeus* autem illud factum criminantibus respondet se omnia simul cum *Patre* operari; astruitque duplicem suam potestatem, scilicet vite et judicii, *Joan.* 5, à v. 1 usque ad finem capituli. Hinc cum discipulis per sata transit; cumque sabbato spicas illi vellent, et ipse postea in alio sabbato manum aridam sanasset, *Phariseos* utrumque hoc factum reprehendentes refellit, *Matth.* 12, v. 2, *Marci* 2, v. 28, usque ad finem, et initio cap. 5. *Itemque Luce* 6, v. 1.

QUESTIO PRIMA.

Quis fuerit ille dies festus, de quo agitur Joan. 5, v. 1. Quisnam fuerit dies iste festus, etiam inter antiquos ventilatum fuit: nam S. *Cyryllus*, lib. 2, cap. 125; S. *Chrysost.*, hom. 55 in *Joan.*, et ex illo D. *Thom.* in cap. 5 *Joan.*, per hunc diem festum intelligunt *Pentecosten*; S. *Ireneus* verò, lib. 2 adversus *hereses*, cap. 30, *Eusebius* lib. 8 *Demonst. Evang.*, S. *Hieron.* et *Theodoretus*, in cap. 9 *Danielis* intelligunt festum *Paschatis*.

Resp. et dico 1°: Per istum diem festum non videtur posse intelligi festum *Pentecostes*.

Probat, quia à *Paschate* usque ad *Pentecosten* sunt tantum 7 hebdomadæ; atqui inter primum *Christi* *Pascha* et *Pentecosten* non potuerunt contingere non solum illa quæ ex aliis evangelistis contigisse narravimus capite precedenti; sed nequidem illa quæ narrat *Joannes*, à cap. 3 usque ad initium cap. 5; ergo.

Prob. min. Post ejectionem in primo *Paschate* negotiatores à templo, narratur cap. 3 colloquium *Jesu* cum *Nicodemò*; postea ibidem, v. 22, venit in *Judeam*, et baptizabat, ibique commemoratus est usque ad incarcerationem S. *Joannis Baptistæ*. Deinde, cap. 4, declinans furorẽ *Judeorum* revertitur in *Galileam*, et transiens per *Samariam*, invenit mulierem *Samaritanam*, cum qua colloquitur. Inde post duos dies abit in *Galileam*, et sanavit filium reguli. Atqui hæc omnia non videntur potuisse contingere spatio 7 hebdomadarum, quæ sunt inter *Pascha* et *Pentecosten*; ergo per istum diem festum non intelligitur festum *Pentecostes*.

Dico 2°: Per diem festum, de quo *Joannes*, cap. 5, v. 1, loquitur, intelligitur festum *Paschatis*.

Prob. 1°, quia dicit *Joannes*: *Post hæc erat dies festus Judeorum.* Id est, post colloquium *Christi* cum muliere *Samaritanâ*, et sanationem filii reguli; atqui, ut supra, cap. 11, quæst. 1, monstratum est, colloquium cum muliere *Samaritanâ* accidit post mensem octobrem, post quem *Judei* nulla amplius habebant festa, divinitus instituta, ante festum *Pasche*, ut constat ex *Levit.* 23; ergo, etc.

Prob. 2°: *Joannes* Evangelium suum scripsit pro gentilibus ad fidem conversis, qui verisimiliter non multum sciebant de festis *Judeorum*, præterquam de festo *Paschatis*, quia illud erat omnium celeberrimum: ergo quando dicit: *Dies festus Judeorum*, et quidem talis festus dies propter quem, ut addit, *Christus* ascendit seu vivit *Jerosolymam*, videtur debere intelligi de festo *Paschatis*. Nam, quando agit de aliis festis, semper addit notam distinctionis, ut cap. 7, v. 2: *Dies festus Judeorum, Scenopogia.* Et cap. 10, v. 22: *Facta sunt convivia in Jerosolyma.* Hinc

Prob. 3°: *Joannes* simpliciter et sine addito dicit: *Erat dies festus.* Atqui dies festus, quando simpliciter et sine addito ab evangelistis exprimitur, significat festum *Paschatis*; ergo, etc.

Prob. min. ex *Matth.* 26, v. 5, ubi principes sacerdotum, biduo ante *Pascha* de *Christo* occidendo consultant, dicunt: *Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo.* Et similiter loquuntur *Marci* 14, v. 2. *Item Luce* 23, v. 17, dicitur de *Pilato*: *Neesse autem habebat dimittere eis per diem festum, unum.* Cum igitur in locis jam citatis: dies festus designet festum *Paschatis*, videtur etiam illud designare *Joan.* 5, v. 1.

Prob. 4, ex prophetiâ *Danielis* cap. 9, v. 23: *Scito ergo, et animadvertite: Ab exitu sermonis, ut iterum edificetur Jerusalem, usque ad Christum ducem, hebdomades septem, et hebdomades sexaginta duæ erunt.* Id est, sexaginta novem. Et post hebdomades sexaginta duas

Alii censent significari festum Pentecostes, quia erat secundum festum inter prima festa, seu inter festum primò à Deo instituta, Levit. 25. Nec obstat quòd evangelista dicat fuisse sabbatum, quia Iudici sua festa vocabantur etiam *sabbata*, ut patet loco citato Levit., v. 24 et 52; ubi de omnibus festis dicitur: *A vespera usque ad vesperam celebrabitis sabbata vestra.*

Verùm omnes iste opiniones, quæ putant fuisse ali- quod festum, et non sabbatum propriè dictum, non sunt probabiles, quia poterant Iudæi in suis festis, exceptis sabbato et die Expiationis preparare cibos; adeoque non poterant discipuli Christi à Phariseis culpari quòd in festo vellent spicas ad manducan- dum. Debet igitur necessariò intelligi sabbatum prop- riè dictum; quia in sabbatis non licebat preparare cibos, adeoque nec velle spicas. Unde Christus ex- tensans discipulos non dicit hoc ipsis licere simpliciter, sed tantum in casu necessitatis. Interim, licet hodie- dum omnes communiter per istud sabbatum intelli- gant sabbatum propriè dictum, tamen ita inter se sunt divisi, ut super hoc unico dubio sint plures quam viginti sententiae. Inter has autem apparet plau- sibilior ac verisimilior opinio Josephi Scaligeri, lib. 6 de Emend. Temp., cap. 6, Tirini, et auctoris Ana- lyseos, qui putant fuisse primum sabbatum post diem secundum azymorum, ita ut: *In sabbato secundo primo significat: In sabbato à secundo die azymorum primo.*

Prob. 1^a, quia Iudæi, ad figendum festum Penteco- stes, debebant singulis annis numerare septem hebdo- madas à secundo die azymorum, ut præcipitur Levit. 23, v. 15; adeoque debebant numerare septem sab- bata; ac pròinde numerabant primum, secundum, tertium, quartum, quintum, sextum et septimum sab- batum à secundo die azymorum; ergo admodum verisimile est quòd S. Lucas intelligat sabbatum à se- cundo die azymorum primum, quòd per abbrevia- tionem vocatur *secundo-primum*, sicuti et sequens vo- cabatur *secundo-secundum*, et sic deinceps usque ad *secundo-septimum*.

Confirmatur, quia Iudæi nulla alia sabbata nume- rare debebant præter illa quæ occurrerant à secundo die azymorum, usque ad Pentecosten; ergo cum S. Lucas ponat numerum sabbati, signum est quòd loquatur de uno ex illis sabbatis, quæ numerabantur; minime de eo quòd erat à secundo die azymorum primum. Quòd autem Iudæi non debuissent alia sabbata numerare, patet primò ex eo quòd id nullibi præscri- batur. Patet secundò, quia omnia ipsorum festa, præ- ter festum hebdomadarum, id est, Pentecosten, ha- bebant designatum certum mensem, et certum diem quo celebrari debebant, ut constat ex Levit. 23.

Prob. 2^a: Fuit aliquod sabbatum incidens in illud tempus quo spica in Palestinâ sunt mature; atqui inter Pascha et Pentecosten spicae ibidem sunt mature; ergo fuit aliquod sabbatum inter Pascha et Pen- tecosten. Cum igitur S. Lucas illud vocet *secundo- primum*, verisimile est quòd sit primum à secundo die azymorum.

Obj. 1^a: Juxta supra dicta, quæst. 1, probabile est

quòd Christus in isto sabbato ad probaticum piscinam sanaverit illum paralyticum, qui à 38 annis languerat; ergo non est verisimile quòd isto sabbato cum disci- pulis suis iverit per sata.

Resp. Neg. conseq. Nam nihil implicat quominus sanatio paralytici, et alia quæ deinceps Joannes, cap. 5, enarrat, contigerint ante prandium; et deinde post prandium Christus Jerosolymâ exiverit, et cum disci- pulis suis per sata transiverit.

Obj. 2^a: Melius videntur sentire illi qui post S. Epi- phanium, hæresi 30, dicunt quòd per sabbatum secun- do-primum intelligatur dies septima azymorum, in- cidens in sabbatum, quæ erat sabbatum secundo-primum, quia erat primum secundâ vice, hoc modo: Festum azymorum erat primum et præcipuum festum anni; dies septima azymorum (quæ erat æque celebris ac prima, ut habetur Levit. 23) erat primum festum, quia erat festum azymorum; sed erat tantum secundo loco, quia primum festum jam præcesserat; adeoque erat primum festum secundâ vice, seu secundo loco recurrentis.

Resp. Neg. assumpt., quia dies septima azymorum poterat illo jure, seu sensu jam dato singulis annis vocari *sabbatum secundo-primum*, etiamsi non incidisset in sabbatum propriè dictum. Et sic, si S. Lucas per illud sabbatum intellexisset diem septimum azymorum, suis verbis non denotasset tale festum in quo non licebat velle spicas; sed potius denotasset festum in quo id communiter licebat; nam die septimâ azymorum de ordinario contingenti cibos preparare licebat.

Obj. 3^a: Sabbatum secundo-primum videtur fuisse primum sabbatum post Pentecosten, quòd vocabatur *secundo-primum* quia erat primum sabbatum post secundum festum primarium; nam Pascha erat primum festum primarium, Pentecoste secundum. Unde illud sabbatum dicitur *secundo-primum*, quia sabbatum in fra octavam Paschæ erat *primo-primum*, sive absolutè primum omnium sabbatorum totius anni, ait à La- pide.

Hanc opinionem aliqui probant hoc modo: Non potest dici sabbatum *secundo-primum*, nisi præcesserit *primo-primum*: sabbatum infra octavam Paschæ erat *primo-primum*; ergo sabbatum infra octavam Pen- tecostes erat *secundo-primum*.

Resp. Neg. assumpt. et maj. probationis, quia, ut supra probatum est, vocabatur *secundo-primum*, quòd erat primum à secundo die azymorum. Deinde illa opinio supponit quòd sabbatum infra octavam Paschæ vocatum fuerit *primo-primum*; hoc autem hæret in questione, et non apparet esse verum: nam omnes evangelistæ loquuntur de illo sabbato, in cuius pa- rascæ crucifixus est Christus, et extollunt illud, præsertim Joannes, cap. 19, dicens: *Erat enim ma- gnus dies ille sabbati, et interim nullus ipsorum vocat illud primo-primum*, ubi tamen ipsis conveniatur ita vocare. Deinde cum in Judæâ messis inciperet à secundâ die azymorum, vix apparet quomodo post Pentecosten adhuc essent grana in agris, præsertim

illis annis quibus Pascha incidebat circa vigesimum nostri mensis aprilis.

Obj. 4^a: Sabbatum secundo-primum verisimiliter fuit aliquod festum, à Judæis institutum, incidens in diem sabbati. Vocabatur autem *sabbatum secundum*, quia erat secundæ institutionis; nam erat institutum post institutionem aliorum festorum à Deo factam; et vocabatur *sabbatum primum*, quia simul erat dies sab- bati, quem diem Deus primò instituerat.

Hæc opinio suadetur ex eo quòd, sicut libri poste- rioris in Canonem relati, vocantur idè *deutero-cano- nici*, ita istud sabbatum in textu Græco vocetur *deute- ro-proton*.

Resp. Neg. assumpt. Nam contra hanc opinionem facit primò, quòd tunc *secundo* deberet sumi adver- bialiter, et connecti cum *primo*, ubi tamen è con- trario Biblia Romæ correctæ, item Biblia Vitré, Estii, et novissima Lovaniensis illas duas dictiones disin- guunt interjecto commate.

Secundò, indè sequeretur quòd omnia sabbata, inci- denda in aliquod festum, à Deo institutum, vocata fuissent *primo-primum*, cujus tamen rei nullum omninò vestigium reperitur in Scripturâ.

Tertiò, Iudæi nullam omninò habebant festum secun- dæ institutionis, quòd occurreret tempore spica- rum: nam quatuor festa, à synagoga instituta, erant sequentiâ: Primò festum Soritium, celebrandum mense Adar, id est, mense duodecimo; ut constat ex libro Esther, cap. 9, v. 21 et 25. Secundò, festum dati Ignis, celebrandum mense Casleu, id est, mense nono; ut colligitur ex 2 Machab. 1, v. 18. Tertiò, festum Encac- tionum, celebrandum idem mense Casleu; ut constat ex eodem loco. Quartò, festum ob casum Nicano- rem, celebrandum mense Adar; ut constat ex 1 Machab. 7, v. 49.

Obj. 5^a: *Sabbatum secundo-primum* idem est quòd sabbatum duplex, sive sabbatum his primum ac bis solemne; ergo videtur fuisse sabbatum in quòd aliud festum, v. g., Pentecoste, incidebat.

Prob. conseq., quia Matth. 12, v. 1, in Græco, et Marci 2, v. 23, in Latino, hoc sabbatum vocatur *sab- bata* in plurali; ergo plura in eo concurrerant festa.

Resp. Neg. ant. ac conseq., et ad probationem dico sabbatum de quo agit S. Lucas, cap. 6, v. 1, non idè in locis præcatis vocari *sabbata*, quia in eo concurre- bant plura festa, sed quia in sabbato multa erant sabbata, id est, quietes multe. Nam, cum sabbatum esset festum sanctissimum, quiescendum erat ab omni foris opere. Et hanc esse rationem ob quam sabbatum vocetur quandoque *sabbata* in plurali, patet ex Act. 15, v. 14, ubi dicitur: *Ingressi synagogam die sabbatorum*; id est, die sabbati. Et cap. 16, v. 15: *Die autem sabbatorum egressi sumus*; id est, die sab- bati.

CAPUT XIII.

Christus in Galileam reversus, secedit ad mare, tur- bam è mari docens, morbosque curans, Matth. 12, v. 15; Marci 3, v. 7. Paulo post turbis relictis ascendit in montem, in oratione pernoctat, eligit ex

discipulis duodecim apostolos, ad quos ac turbam longum sermonem habet, christianæ perfectionis compendium, qui dicitur: *Sermo Domini in monte.* Matth., toto cap. 5, 6 et 7; Marci 3, v. 15; Lucae 6, à v. 12 usque ad finem capitis. Descendens è monte in agrum Capharnaum, mundat leprosum, Matth. 8, v. 1; Marci 1, v. 40; Lucae 5, v. 12. Urbem ingressus paralysi liberat servum centurio- nis, Matth. 8, v. 5; Lucae 7, v. 1.

QUÆSTIO PRIMA.

An sermo, de quo agit Matthæus cap. 5, sit idem quem refert Lucas cap. 6.

Nonnulli interpretes existimant sermonem istum qui describitur Matth. 5, esse diversum ab eo qui refer- tur Lucae 6, propter apparentem quarundam circum- stantiarum differentiam. Rectius tamen S. Ambros. in Lucam, Chrysost., Theophylactus et alii censent esse eundem; et ita etiam sentit S. P. Aug., lib. 2 de Cons. evang., cap. 19.

Hæc sententia probatur ex eo quòd habet uterque sermo idem initium, et eundem finem. Deinde etiam circumstantiæ videntur eadem; nam uterque evange- lista dicit quòd Christus secuta sint multa turbe, et quòd post finitam concionem Christus curaverit le- prosum, ac deinde intraverit Capharnaum, et ibi sa- naverit servum centurionis.

Obj. 1^a: Sermo de quo Matth. 5, habitus est in mon- te, à Christo sedente; dicitur enim ibidem, v. 1: *Ascendit in montem, et cum sedisset... docuit eos.* Ser- mo autem, de quo Lucae 6, habitus est in loco campe- stri, à Christo stante, postquam descendisset de mon- te. Ergo sunt diversi.

Resp. Neg. conseq. Nam, licet iste circumstantiæ primâ fronte videantur innuere quòd sint diversi ser- mones; tamen hoc nullo modo ex eisdem probari fa- cile quisque perspiciet, si benè attenderit ordinem rei geste, qui videtur fuisse hic, Juxta Matthæum Chri- stus videns turbas, ut eas evitaret, in montem ascen- dit, et ibi noctem orando transegit; mane verò facto multos discipulos ad se vocavit, et ex eis duodecim apostolos elegit, ut habet Lucas, cap. 6, quos longo illo sermone docuit, qui à Matthæo describitur; dein- de cum discipulis è monte descendit in locum cam- pestrem, ibique coram copiosâ plebis multitudine si- milem habuit sermonem, qui apud Lucam exstat: ac pròinde est idem sermo, sed bis habitus.

Hunc modum conciliandi utrumque evangelistam suggerit S. P. Aug., lib. 2 de Cons. evang., cap. 19, ita scribens: *¶ Potest intelligi cum in monte duode- cim discipulos elegit, quos apostolos nominavit, et quòd Matthæus prætermisit, tunc illum habuisse et sermonem, quem Matthæus interposuit, et Lucas tacuit, hoc est, in monte; ac deinde cum descen- disse, et in loco campestri habuisse alterum similem, et de quo Matthæus tacet, Lucas non tacet, et utrum- que sermonem eodem modo esse conclusionem.*

Ratio autem ob quam Christus bis eundem sermo- nem habuit, videtur posse assignari hæc, quòd nempe Christus hunc sermonem principaliter direxerit ad di-

cupulos et apostolos suos, ut patet ex his verbis: *Vos estis sal terræ, vos estis lumen mundi*, etc. Et idem primâ vice eum habuit coram solis discipulis et apostolis in ipso monte. Sed quia etiam eundem sermonem secundariò voluit dirigere ad turbas, ut qui ex illis vellent ei credere, eadem præcepta servarent; idem secundâ vice eum in loco campestri habuit ad turbas omnis nationis, ut scirent omnes se eadem lege teneri, qui vellent fieri ejus discipuli.

Inst. Sermo à Matthæo memoratus etiam habitus fuit coram turbis; nam cap. 7, v. 28, dicit idem evangelista: *Cum consummasset Jesus verba hæc, admirabantur turbæ super doctrinam ejus*. Ergo dicit nequit quod soli discipuli et apostoli istum sermonem in monte audiverint.

Resp. Neg. consequ., et ad verba ex cap. 7 citata, dico cum S. P. Aug., loco supra citato: « Quod autem Matthæus isto sermone terminato sequitur et dicit: *Et factum est cum consummasset Jesus verba hæc, etc.*, potest videri discipulorum turbas dixisse, et ex quibus duodecim illos apostolos elegerat. » Et enim et ipsos discipulos posse appellari turbas, patet ex Luca 6, v. 17.

Potest et alio modo ad instantiam jam propositam responderi, videlicet quod sermo habitus sit in monte coram solis discipulis, ut insinuat Matthæus; postea verò in loco campestri coram turbis, ut ait Lucas. Et idem Matthæus, cum id sciret, dixit turbas esse admiratas super doctrinam Christi; quia nempe illam doctrinam, quam primò tradidit discipulis, tradidit etiam postea turbis. Neque hæc responsio repugnat S. Augustino; quia ipse non dicit quod *turbarum* nomine debeant discipuli intelligi, sed tantum quod videantur posse intelligi.

Jansenius et nonnulli alii putant præfatum sermonem tantum semel habitum fuisse; et hi apparentem quarundam circumstantiarum differentiam complanant hoc modo: Christus post electos ex discipulis duodecim apostolos, tum cum illis descendit à vertice montis, et stetit in loco ejusdem montis *campestri*, ut habet Lucas, cap. 6, hoc est, in loco inferiori, et plano per modum campi, ubi post edita signa curationum sedit, et partim ad discipulos, et partim ad turbas concionem istam habuit.

Hic modus quoque bonus est, et eundem tanquam probabilem admittit S. Aug. loco supra citato, dicens quod susineri possit, « in aliqua excelsiore parte montis primò cum solis discipulis Dominum fuisse, et quando ex eis illos duodecim elegit; deinde cum eis descendisse, non de monte, sed de ipsa montis celsitudine in campestem locum, id est, in aliquam æqualitatem que in latere montis erat, et multas turbas capere poterat; atque ibi stetit, donec ad eum turbæ congregarentur. Ac postea cum sedisset et accessisse propinquius discipulos ejus, atque ita illis et cæterisque turbis presentibus, unum habuisset sermonem quem Matthæus Lucasque narrent, diverso narrandi modo, sed eadem veritate rerum et sententiarum, quas ambo dixerunt. Jam enim præ-

monimus, quod et nullo præmonente uniceque spontè videndum fuit, si quis prætermittat aliquid quod alius dicit, non esse contrarium, nec si alius alio modo aliquid dicit, dum eadem rerum sententiarumque veritas explicetur. » Ita S. Augustinus.

Obj. 2°: Sermo quem describit Matthæus, habitus fuit dum Christus secundâ vice ivit in Galileam, et paucos habebat discipulos. Atqui sermo quem refert Lucas habitus fuit dum Christus jam multos habebat discipulos, et ex eisdem duodecim apostolos elegerat; ergo non est unus et idem.

Prob. maj., quia Matth. 4, post vocationem Petri, Andrea, Jacobi ac Joannis, v. 23 et seq. narratur quod Christus circumierit totam Galileam, et deinde subjungitur, v. 23, quod eum secuta sint turbæ multæ; quas cum vidisset, ascendit in montem, et sermonem ad discipulos suos habuit, ut ibidem narratur, cap. 5. Ergo sermo ille habitus fuisse videtur paucis diebus post vocationem Petri et Andrea, seu eo tempore quò Christus nondum multos habebat discipulos.

Resp. Neg. maj.; nam quod sermo à Matthæo descriptus, coram multis discipulis habitus sit, satis clarum est ex tota serie narrationis. Itaque ad probationem dicendum est quod turbæ iste non sint Christum secute paucis diebus post vocationem Petri et Andrea, sed postquam jam notabili tempore in Galileæ prædicaverat, et fama ejus etiam in regiones vicinas abierat, ut satis clarè patet Matth. 4, v. 23. Unde ut omnia concilienter, sciendum est quod Matthæus in describendo isto sermone non servaverit ordinem temporis, sed eundem per anticipationem narraverit. Videtur autem id fecisse ob duplicem rationem. 1° Quia in describenda Christi prædicatione voluit summam ejus initio tradere, ut novæ legis præ veteri sublimem doctrinam, sanctitatem et perfectionem statim lectori representaret per sermonem, quem Christus habuit in monte, etiamsi non ab initio prædicationis Christi, sed diu postea hic habitus sit. 2° Quia voluit Matthæus miraculorum narrationi doctrinam præponere; hoc est, voluit prius describere doctrinam à Christo in monte traditam, ac deinde miracula, quibus eandem Christus tam ante sermonem quam post eum confirmavit, ad longum ac distinctè recensere. Hinc, cap. 8, quædam miracula narrat quæ Christus fecit post sermonem in monte, alia verò quæ ante patrârat: nam curatio leprosi, et servi centurionis contigit post istum sermonem; sanatio autem scæris Petri, uti et cætera Christi gesta, quæ deinceps narrat usque ad finem cap. 9, contigerunt diu ante illum sermonem. Vide ordinem historie evangelicæ, quem supra, cap. 11, descripsimus.

QUESTIO II.

Quenam sint mandata minima; et quinam dicantur minimi in regno cælorum.

Postquam Christus discipulis dixisset se non venisse solvere legem, aut prophetas, sed adimplere, et ne minima quidem legis mandata aut minimam minimam man-

dati partem solum iri, sed omnia prorsus ad effectum perducenda esse, Matth. 5, v. 19, subjicit et ait: *Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis, et docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cælorum; qui autem fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum*. Hic textus multipliciter à Patribus et doctoribus exponitur, præsertim propter multiplicem significationem vocis *regni cælorum*, quæ licet antonomasticè sumatur pro Ecclesiâ triumphante, seu regno beatorum hominum et angelorum in eâ triumphantium, tamen satis frequenter etiam in Scripturis usurpatur pro Ecclesiâ militante, quia hæc est via ad regnum cælorum, ad quod justis omnes adhuc in terrâ militantes habent jus ad rem.

Quia tamen versu sequenti, seu 20, videtur poni *regnum cælorum* pro Ecclesiâ triumphante, dum Christus dicit: *Nisi abundaverit justitia vestra plus quam scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum cælorum*; probabilius est eundem terminum, versu 19, in eadem significatione esse intelligendum. Hoc posito,

Resp. et dico 1°: Tiranus et nonnulli alii putant quod Christus, Matth. 5, v. 19, agat contra doctrinam scribarum et Phariseorum, qui, contemptis mandatis Dei, stantebant proprias traditiones, scilicet jejunandi, fœter se lavandi, offerendi munera in templo, solvendi decimas omnium fructuum, etiam minimorum, ut menthe et anethi, et hæc dicebant esse maxima præcepta; nam istorum observatio conferrebat sacerdotibus magnum emolumentum; alia verò præcepta legis, ut fratri suo non irasci, non aspicere mulierem oculo concupiscentiæ, non dimittere uxorem ex quâcumque causâ, non jurare per cælum, per terram, per Jerusalem, per caput suum, honorare parentes, etc., dicebant esse *præcepta minima*. Christus ergo dicit: *Qui solverit, id est, transgressus fuerit, unum de mandatis istis, quæ Pharisei dicunt esse minima, et etiam qui alios docuerit illa solvere, seu transgredi, minimus vocabitur in regno cælorum*; id est, nullus ibi erit, sive non erit ibi, ubi nisi magni esse non possunt, inquit S. P. Aug., lib. 4 de Serm. Dom. in monte, cap. 8. Hinc mox subjicitur: *Dico enim vobis, quia nisi abundaverit justitia vestra plus quam scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum cælorum*; id est, nisi ista præcepta que ipsi vocant *minima* aut *nulla*, observaveritis, non intrabitis, etc. Pharisei totam suam justitiam ponunt in actibus exterioribus, v. g., dando elemosynam claudientibus tubis, jejunando publicè, ut videantur ab hominibus; non occidendo, non fornicando, etc. At nisi vos detis elemosynam, et jejunetis clam, nisi non irascamini, nisi non aspicietis mulierem ad concupiscentiam eam, etc., non intrabitis in regnum cælorum.

Quod autem Christus eodem versu addit: *Qui autem fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum*, ad idem pertinet: nam Pharisei dicebant aliqua ex istis præceptis minimis esse observanda, sed ipsimet non observabant: imò etiam quædam sua præcepta magna ipsimet non observabant. Itaque

S. S. XXIII.

multi dicebant esse præcepta, quæ quidem erant in se licita, sed tamen non erant omnia per legem præcepta; et interim ipsi difficiliora prætermittabant. Unde Christus, Matth. 23, v. 2, ad turbas et discipulos suos dicit: *Super cathedram Moysi sederit scriba et Pharisei. Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, servate et facite* (adeoque saltem plurima quæ docebant erant licita), *secundum opera verò eorum nolite facere, etc.*

Dico 2°: Licet prædicta interpretatio, quæ per *mandata minima* intelligit illa quæ scribæ et Pharisei dicebant esse minima, quamvis in se essent magna, sit plausibilis ac probabilis; verisimilior tamen videtur interpretatio eorum qui per *mandata minima* etiam intelligunt illa quæ in lege, quam non venerat Christus solvere, sed adimplere, erant minima.

Probat, quia hæc verba Christi: *Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis, etc.*, coherent cum precedentibus: *Amen quippe dico vobis, donec transierit cælum et terra, iota unum, aut unus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant*. Atqui per iota unum, aut unum apicem omnes communiter intelligunt minima quæque, sive promissa, sive prædicta, sive figurata, sive præcepta; ergo per *mandata minima* non tantum intelliguntur illa quæ Pharisei dicebant esse minima, sed etiam quæ in lege erant minima. Hinc S. P. Aug., lib. 4 de Serm. Dom. in monte, cap. 8, ita scribit: « Quod autem ait: *Iota unum, aut unus apex non transibit à lege, nihil potest aliud intelligi, nisi vobis hæmens expressio perfectionis, quæ per litteras singulas demonstrata est: inter quas litteras iota minor est cæteris, quia uno ductu fit: apex autem est etiam ipsius aliqua in summitate particula. Quibus verbis ostendit in lege ad effectum etiam minima quæque perducit. Deinde subjicit: *Qui enim solverit unum de mandatis istis minimis, et docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cælorum*. Mandata ergo minima significata sunt per unum iota et unum apicem. »*

Dices: Christus ibidem docet quod qui unum de mandatis istis solverit, seu transgressus fuerit, minimus futurus sit in regno cælorum; id est, quod non sit futurus in regno cælorum: atqui propter solam transgressionem mandati cujuscumque minimi nemo potest excludi à regno cælorum; nam sunt varia mandata in lege minima, quorum transgressio non est peccatum mortale; ergo per *mandata minima*, non intelligit illa quæ erant minima in lege.

Resp. Neg. maj., quia Christus docet quod iste minimus futurus sit in regno cælorum, qui unum de mandatis minimis transgressus fuerit, et alios idem transgredi docuerit: jam verò qui transgressus fuerit, et simul transgrediendum docuerit, peccat graviter, quandoquidem doceat manifestum errorem; adeoque talis est hæreticus: siquidem docere quod licet mandata Dei, etiam quantumvis minima transgredi, est manifesta hæresis.

Hinc tamen non ex opposito inferendum est quod ille qui illa mandata minima impleverit, et alios implere docuerit, sit futurus in regno cælorum: nam

(Vingt-neuf.)

Christus in secundo membro non addit: *Unum de istis minimis*, sed simpliciter dicit: *Qui fecerit et docuerit*, mandata scilicet omnia quae traditurus erat. Unde S. P. Aug., loco supra citato, rursus ita scribit: « Sic est accipienda illa sententia: Qui autem fecerit et docuerit sic, magnus vocabitur in regno colorum; et id est, non secundum illa minima, sed secundum ea quae ego dicturus sum. Quae sunt illa? Ut abundet iustitia, inquit, vestra, super scribarum et Phariseorum, quia nisi abundaverit iustitia, non intrabitis in regnum colorum. Ergo qui solverit illa minima, et sic docuerit, minimus vocabitur: qui autem fecerit illa minima, et sic docuerit, non jam magnus habendus est et idoneus regno colorum, sed tamen non tam minimus quam ille qui solvit. Ut autem sit magnus, atque illi regno aptus, facere debet et docere, sicut Christus nunc docet; id est, ut abundet iustitia ejus super scribarum et Phariseorum. »

QUESTIO III.

De quibusdam aliis hic spectantibus.

Christus Dominus volens apostolos et discipulos suos docere viam perfectionis, dicit illis: *Nisi abundaverit iustitia vestra plus quam scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum colorum.* Id est, si ad regnum colorum pervenire velit, non tantum debetis homines docere praecepta Dei, sicut faciunt scribae et Pharisei, qui, etsi doceant homines observare divina praecepta, tamen ipsimet non observant; sed vos ipsi eadem observare et implere debetis; et quidem non tantum illa quae audistis vel didicistis à doctoribus seu praeceptoribus vestris, sed etiam ea quae ego vobis dicturus sum. Itaque ut legem non juxta nudam verborum sonum, sed juxta intentionem legislatoris observarent apostoli,

Matth. 5, v. 21, Christus illis dicit: *Audistis quia dictum est antiquis; id est, patribus, qui legem ipsam à Deo per Moysen acceperunt: Non occides.* A primo secunda tabulae praecepto incipit Dominus ostendere quod vera iustitia debeat esse major illa quam docebant scribae et Pharisei. Nam hi putabant hae lege duntaxat vetari homicidium; at Christus hic docet per illam etiam vetari iram, verba, verbera, probra, etc., quae sunt praeodia homicidii, et ad illud recta via ducunt. Ac proinde, si haec caveantur, manifestum est perfectissime impieri legem: *Non occides.*

Qui autem occiderit, reus erit iudicio. Id est, obnoxius et obligatus erit iudicio, ut in eodem facinus factumque ejus examine, atque iudicium examini et censurae homicida subiacet, qui juxta legem eum ad mortem condemnent, nisi deprehendant eum fortuito, vel necessitate se defendendi, hominem occidisse.

Vers. 22: *Ego autem dico vobis.* Non minori auctoritate quam Moyses dico vobis, tanquam legislator novae legis, et verus interpret veteris: *Quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.* Aliter hic capitur ad iudicio, quam v. 21: ibi enim intelligitur iudicium humanum, quo homicida à iudicibus iudicatur et damnatur ad mortem, hic verò intelligitur iudicium di-

vinum, quo Deus iram iudicat et damnat, venientem quidem ad poenam temporalem, mortalem verò ad poenam aeternam. Significatur itaque quod etiam ira, seu sola voluntas nocendi aut occidendi, sit crimen quod in iudicio divino iudicari et puniri mereatur.

Qui autem dixerit fratri suo, raca, reus erit gehennae. Nonnulli, apud S. Aug., lib. 1 de Serm. Dom. in monte, cap. 9, putant quod *raca* deducatur à voce graeca *racis*, id est, *pannas*, ut significet pannosum. Sed ipse Aug. dicit se audivisse à quodam Hebraeo quod *raca* sit vox non significans aliquid, sed indignantis animi motum exprimens. Jansenius verò putat quod *raca* sit vox Syriaea, quae idem significat quod *vacuus*. Unde juxta ipsum est genus convicii levioris quo exprobratur alicui vetinantis seu levitatis morum vel fortunarum.

Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennae ignis. Juxta Jansenium *fatue* non significat fatuitatem naturalem, sed moralem; quo modo in Scripturis omnes peccatores vocantur *fatui*. Significatur itaque convicium gravissimum in moribus; et sensus est: Qui simile convicium proximo suo exprobraverit, reus erit gehennae ignis. Id est, supplicii aeterni, cui poene nullam aequalem infligit ullum concessum humanum.

Dices: Ergo aliis duobus peccatis non tribuitur poena gehennae; et consequenter ex genere suo non sunt mortalia.

Resp. Neg. illationem, quia per praefatos gradus poenarum designavit Dominus diversos gradus supplicii, in inferno pro peccatis mortalibus subeundi. Sensus igitur videtur esse hic: Sicut gravis est reus esse concilio quam iudicio, sic gravis à Deo punietur ille qui dixerit fratri suo *raca*, quam qui solummodo ipsi iratus fuerit. Gravissimè autem punietur iste qui dixerit, *fatue*.

Matth. 7, v. 18: *Non potest arbor bona malos fructus facere: neque arbor mala bonos fructus facere.* Per arborem bonam intelligitur bona voluntas, et per arborem malam mala voluntas. Ex bonà voluntate, *quà tali*, non possunt nisi bona opera emanare, et ex malà voluntate, *quà tali*, non nisi mala.

Dices: Sequitur v. 19: *Omnis arbor quae non facit fructum bonum, excidetur et in ignem mittetur.* Ergo per arborem, non voluntas, sed homo debet intelligi; non enim voluntas proprie, sed homo in ignem mittitur.

Resp. per arborem quidem intelligi hominem, sed in quantum voluntatem habet. Unde S. P. Aug., qui lib. 14 de Civ. Dei, cap. 11, per arborem intelligit voluntatem, dicit per arborem bonam et malam intelligi hominem, quatenus est bonae aut malae voluntatis.

Dixi quod ex voluntate bonà, *quà tali*, seu quatenus bona est, non possint nisi bona opera emanare, et ex malà, *quà tali*, seu quatenus mala est, non nisi mala: Quia aliunde certum est quod bonum homo possit quaedam mala opera facere, et malus quaedam bona.

Cetera, quae de sermone Domini in monte, v. 6, de octo beatitudinibus et praeceptis moralibus tractari possent, hic omittimus: quia ea passim explicantur

in catechismis, et passim traduntur in theologia.

QUESTIO IV.

Ubi fuerit curatus leprosus; et an centurio, qui ad Christum accessit, fuerit Judaeus.

Cum consummasset Jesus concionem suam, admirabantur turbæ doctrinam ejus. Erat enim docens eos sicut potestatem habens, et non sicut scribae eorum, et Pharisei. Matth. 7, v. 28 et 29. In textu Graeco habetur: *Sicut auctoritatem habens.* Unde sensus videtur esse hic: Christus non docebat turbas (praesertim in hac concione) sicut scribae et Pharisei docebant, qui omnia sua probare conabantur ab auctoritate Moysis et prophetarum, sed sicut ipsemet potestatem habens legislatoris, seu auctoritatem legis condendæ. Hinc non dicit: *Moyses dixit*, etc., sed: *Ego autem dico vobis*, nempe ut legislator. Hic ergo significatur, inquit Estius, Christum fuisse legislatorem; nec talem, qualis Moyses, qui tantum erat Dei intermutus, verba Dei ad populum referens; sed qui suam ipsius legem proferret.

Resp. et dico 1°: Leprosus à Christo sanatus fuit prope civitatem Capharnaum.

Probat. Quia dicit S. Lucas, cap. 5, v. 12: *Et factum est, cum esset in una civitate, et ecce vir leprosus, et videns Jesum, et proiciens in faciem, rogavit eum, dicens: Domine, si vis, potes me mundare.* Atqui ex Matthæo, cap. 8, v. 5, manifestum est quod Christus post sanationem leprosi intraverit civitatem Capharnaum; ergo prope eandem civitatem leprosus ille sanatus est.

Dices 1°: Matthæus, cap. 8, v. 4, dicit: *Cum autem descendit de monte, secutus sunt eum turbæ multæ; et ecce vir leprosus veniens, etc.* Ergo videtur ille leprosus sanatus fuisse in valle, vel planitie istius montis.

Resp. Neg. conseq. Nam Matthæus non exprimit locum in quo leprosus sanatus est, sed solummodo dicit quod sanatus fuerit post descensum Christi de monte. Locum autem quem Matthæus omisit interponere, Lucas expressit, dicens id factum esse dum Christus erat prope unam civitatem, id est, prope Capharnaum; uti ex Matthæo manifestum esse statim supra diximus.

Dices 2°: Lucas dicit id esse factum, *cum Christus esset in una civitate*; ergo non prope, sed in civitate Capharnaum leprosus iste sanatus est.

Resp. Neg. conseq., quia phrasi Scripturæ *in* aliquando sanitur pro *juxta* vel *prope*; et sic in aliquo loco seu oppido dicuntur facta quae juxta vel prope conigerunt. Inter alia autem hoc patet ex Luca 9, v. 54, ubi Moyses et Elias tempore transfigurationis Christi dicuntur excessum ejus quem complecturus erat in Jerusalem. Item ibidem, cap. 15, v. 53, dicitur: *Non capit Prophetam perire extra Jerusalem.* Et tamen Christus (de cuius morte haec praevidentur) non in urbe Jerusolymitana, sed juxta seu prope eam mortuus fuit. Eodem igitur sensu leprosus dicitur in civitate Capharnaum sanatus, quia nempe juxta seu prope illam, pata in suburbio, curatus fuit.

Dico 2°: Centurio ille qui in civitate Capharnaum

dicitur accessisse ad Christum, non fuit Judaeus, sed gentilis.

Probat. quia Christus audiens verba et fidem centurionis admiratus est, et sequentibus se dicit: *Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel.* Matth. 8, v. 10. Ergo ille centurio non erat Israelita. Et ibidem v. 11: *Dico enim vobis quia multi (scilicet ethnici, similes huic centurioni) ab oriente et occidentem venient, et recumbent cum Abraham, et Isaac et Jacob in regno colorum: filii autem regni (id est, Judæi) ejectionem in tenebras exteriores.* Deinde Luca 7, v. 4, ipsi Judæi commendant centurionem Christo, dicentes: *Quia dignus est ut hoc illi praestes: diligit enim gentem nostram; et synagogam ipse edificavit nobis.* Ergo non erat ipse centurio Judaeus.

Dices: S. Hilarius in præcatum Matthæi locum ait: *Non erat tribuens iuste de gentibus. Et quomodo in Israel fides talis non est reperita, cum qui crederet esset Israelita?*

Resp. mirum esse quod S. Hilarius in istam opinionem abierit, quandoquidem Scriptura contrarium manifestè insinuat. Interim ejus auctoritati oppono auctoritatem S. Chrysostomi, qui, hom. 27 in Matth., ita scribit: *Ex genere Judaeorum non fuisse centurionem, tum à nomine ipso, vocabuloque centurionis perspicuum est; tum etiam quia dictum est neque in Israel tantam fidem fuisse inventam.* Similiter etiam loquitur S. P. Aug., serm. 6 de Verbis Dom.: *Erat iste de gentibus; erat quippe centurio.*

Petes 1° quomodo, Matth. 8, v. 5, dicitur quod centurio accessisset ad Christum, cum, Luca 7, v. 5, de centurione dicitur: *Misit ad eum seniores Judaeorum, rogans eum ut veniret, et solveret servum ejus.*

Resp. centurionem accessisse ad Christum non per se sed per seniores Judaeorum. Ita utrumque evangelistam conciliat S. P. Aug., lib. 2 de Cons. evang. cap. 20, dicens: « Non solum dicere solemus, accessisse alicuique etiam antiquum pervenit illuc quod dicitur accessisse; unde etiam dicimus: Parum accessit vel multum accessit eò quò apertus pervenire; verum etiam ipsam perventionem ejus adipsi accendi causam accedit, dicimus plerumque factam, et etsi eum ad quem pervenit, non videat ille qui pervenit, cum per amicum pervenit ad alium, cuius et favor est necessarius. Quod ita tenuit consuetudo, et jam etiam vulgo *perventores* appellantur qui potentium quorumlibet tanquam inaccessibiles animos, per convenientium personarum interpositionem ambitionis arte perungunt. Si ergo ipsa perventio usitate dicitur per alios fieri, quanto magis accessus et per alios fieri potest? Non ergo absurdè Matthæus, et etiam quod vulgò possit intelligi per alios factus accessus accessit ad Dominum, compendio dicere voluit: *Centurio ad eum centurio.* »

Petes 2° quomodo secundum Matthæum dicitur centurio: *Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum, et secundum Lucam ipsum rogaverit ut veniret.*

Resp. Centurionem misisse seniores Judaeorum

phetaverat futurum, sed non viderunt, nec ostendebant presentem; hoc tamen fecere meruit Joannes Baptista, adeoque major fuit. Unde dicitur Matth. 13, v. 16, et Lucae 10, v. 25: *Beati oculi qui vident quae vos videtis. Dico enim vobis quod multi prophetae et reges voluerunt videre quae vos videtis, et non viderunt.*

Obj. 2°: Dicit Dominus: *Nullus major Joanne Baptista.* Atqui inde non sequitur quod non fuerit illi aequalis; ergo non superavit omnes prophetas sanctitate.

Prob. min., quia S. Hieron., in cap. 11 Math. dicit: *Non ceteris prophetis, et patriarchis, cunctisque hominibus, Joannem praetulit; sed ceteris coaequavit.* Item S. P. Aug., lib. 2 cont. adversarium legis et prophetarum, cap. 5, ait: *Potuerunt esse prophetae aliqui Joanni aequales, aliqui minores, nullus major, ob sententiam Domini.*

Resp. ex verbis Christi solitariè spectatis non absolute sequi Joannem fuisse majorem ceteris, ut illi Patres bene observarunt; sed id videtur posse deduci ex istis verbis, si conferantur cum ceteris, nempe cum iis quae habet Mattheus, cap. 11, v. 9, ubi Christus vocat Joannem *plus quam prophetam.* Ex his enim patet quod Joannem praetulit ceteris. Adde quod ipsum vocat *Eliam* per excellentiam.

Observandum tamen hic est quod verba illa, *non surrexit major*, etc., tantum videantur esse intelligenda de sanctis veteris, non vero novi Testamenti.

1° Quia Christus non loquitur de futuris sanctis, sed de praeteritis, ut patet ex *non surrexit*; item ex eo quod loquitur de prophetis veteris Testamenti; ut liquet ex contextu, et ex S. Lucae.

2° Quia D. Virgo certissime fuit major quam Joannes Baptista; ergo verba illa non sunt intelligenda de sanctis novi Testamenti.

3° Quia videtur apostoli fuisse majores Joanne: nam imprimis ipsi Christum ostenderunt toti mundo, Joannes verò eum tantum ostendit Judaeis. Deinde apostoli plenius et perfectius cum Christo conversati sunt, à quo plurimum fuerunt dilecti, et omnia mysteria didicerunt, juxta illud Joan. 15, v. 15: *Vos autem dixi amicos; quia omnia quae audivi à Patre meo, nota feci vobis.* Denique et ipsi Spiritus sancti gratia abundè perfusi fuerunt in die Pentecostes.

Dices 1°: Apostoli erant adhuc valde imperfecti, dum Christus ista dicebat; ergo Joannes erat major illis.

Resp. cum hoc bene stare quod postea majores evaserint. Unde etiam non dicimus quod illo tempore quo Christus Joannem plurimum laudavit coram turbis, apostoli fuerint majores Joanne; sed asserimus admodum probabile esse, quod postea majores evaserint quam fuerat Joannes.

Dices 2°: S. Ambros., serm. 94, Chrysost., hom. 58 in Math., et plures alii censent Joannem Baptistam esse maximum omnium sanctorum; et hanc opinionem videtur etiam sequi Ecclesia; nam in Litanis praeposit ipsam omnibus sanctis, scilicet exceptis Christo et Mariæ. Ergo praefatus Evangelii textus non

tantum de sanctis veteris Testamenti, sed etiam novi Testamenti intelligendus est.

Resp. Neg. consequ., et ad auctoritatem illorum Patrum dico quod ipsi fecerint sententiae conlocatorum facere constiterunt, qui, dum aliquem sanctum laudant, videntur ipsum extollere super omnes alios. Et sane quòd verba illorum Patrum non possint sumi strictè, inde patet quod alias ex iis sequeretur ipsum esse majorem D. Virgine; siquidem illa cum extollant, ut diceret ipsum esse maximum omnium omnino sanctorum. Ex Litanis autem nihil concludi potest: nam non sunt illi semper majores sancti, qui in Litanis ponuntur priori loco, ut patet legenti.

QUESTIO III.

Quo sensu Christus dicat quòd qui est minor in regno caelorum, major sit Joanne Baptista.

Christus immediatè post verba illa: *Non surrexit... major Joanne Baptista*, subjungit: *Qui autem minor est in regno caelorum, major est illo, scilicet Joanne Baptista.* Obscurus est hic locus: neque facile potest intelligi quis minor in regno caelorum dicatur, qui tamen sit major Joanne.

Resp. et dico 1°: Juxta S. Cyrillum, lib. 2 Thesaur., cap. 4, Isidorum Pelusiotam, lib. 1, epist. 68, Toletum et Maldonatum in jam citatum Evangelii locum, sensus est hic: Minimus sanctus in regno caelorum, id est, in Evangelio, seu novo Testamento, major est Joanne, qui tamen est maximus veteris Testamenti.

Si quaeras quomodo dici possit quòd minimus eorum qui Evangelium recipiunt, sit major Joanne: responderetur, majorem esse ratione status et legis novae, quae est filiorum; vetus verò erat servorum: atqui minimus filius major est maximo servo; ergo, etc.

Haec tamen interpretatio magnam habet difficultatem,

1° Quia verisimillimum est Joannem fuisse à Christo baptizatum, adeoque etiam ad novum Testamentum pertinuisse. Dicit enim S. Thom. 2-2, q. 171, a. 4, ad 5: *Joannes pertinet ad novum Testamentum cujus ministri praefurunt etiam ipsi Moysi, quasi magis revolutè specularum, ut habetur secundum ad Corinthios tertio.*

2° Quia inde sequeretur quòd Joannes Evangelium non receperit, cum tamen ipse fuerit primus, et dixit aliis, ut reciperent.

3° Quia Christus voluit hic Joannem laudare; atqui non est illa laus dicere quòd sit minor sanctitate, quam minimus Christianorum; ergo, etc.

Quòd verò Christus hoc dicat ratione status, seu legis, quis credet? Non enim leges, sed personas laudabat; nec est aliquis specialis laude dignus ex eo quod nascatur hodiè vel eras, ex rege vel ex rustico, etc., quia nobilem nasci fortunæ est, non meriti.

Dico 2°: *Ta minor* probabilis intelligendum est de Christo, ita ut sensus sit: Joannes est maximus omnium prophetarum; sed ego, qui sum minor illo ætate

et multorum opinione, sum tamen major illo in regno caelorum; quia Joannes venit propter me, testimonium dedit quòd ego sim Messias, ergo sum major illo. Christus igitur hic voluit probare, non solum miraculis, sed etiam verbis se esse Messiam; non verò Joannem, quem aliqui Messiam esse putabant. Ita Theophylactus, Euthymius, et S. P. Aug., tract. 13 in Joan., ubi ita scribit: *« Dixit (Christus) de Joanne: Ne in natis mulierum non surrexit major Joanne baptista. Sed quia illi se praeposuit, in hoc quod plus erat Joanne, Deus erat. Qui autem minor est, inquit, in regno caelorum, major est illo. Minor natiuitate, in hoc quod in principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. »*

Dico 3°: Praedicta verba probabiliter etiam continent hunc sensum: Minimus sanctus in caelo, major est Joanne, maximo sancto in terris: nam Dei cognitio, et scientia beatifica, quam habet minimus angelus in caelo, longè superat omnem cognitionem propheti- cam. Etiam amor Dei praesentis in caelo, vincit longè amorem Dei absentis in terrâ. Hunc sensum quoque admittit S. P. Aug., lib. 2 contra adversarium legis et prophetarum, cap. 5, dicens: *« Quia in regno caelorum sunt angeli, quilibet in eis minor, major est utique quolibet sancto et justo portante corpus, quod corrumpitur, et aggravat animam. Item habent S. Hieron. et Beda, in cap. 11 Math. et Ambros. in cap. 7 Lucae. Itaque voluit Christus hoc dicendo animare fideles, ut conentur obtinere regnum caelorum: quia, ut immediatè subjungit: A diebus Joannis Baptistae usque nunc, regnum caelorum vim patitur, et violentè rapiunt illud. »*

Dices: Joannes Baptista erat tunc dignus majori gloria, quam minimus angelus; ergo erat illo major sanctitate.

Resp. cum D. Thomâ, 1 p., q. 117, a. 2, ad 5: *« Dicitur quòd aliqui homines, etiam in statu viae, sunt majores aliquibus angelis, non quidem actu, sed virtute, in quantum scilicet habent charitatem tantæ virtutis, ut possint mereri majorem beatitudinis gradum, quam quidam angeli habeant. Sicut et si dicamus semen alijcus magnæ arboris esse majus virtute quam aliquam parvam arborem, cum tamen multò minus sit in actu. »*

CAPIT. XV.

Postquam S. Lucas cap. 7 narrasset ea quae concernunt missionem discipulorum Joannis ad Christum, statim subjungit historiam mulieris peccatricis, quae ad pedes Christi, in domo Simonis Pharisei provoluta, peccatorum veniam obtinuit. Et quamvis non certò constat quo tempore hæc historia Contigerit: quia tamen auctores Harmoniæ, seu concordiae evangelicæ eam hic communiter ponunt, etiam nos eam hic subjungimus.

QUESTIO PRIMA.

An una eademque fuerit Maria, soror Lazari, famosa peccatrix, et Magdalena.

Resp. et dico 1°: Non fuit apud veteres de evan-

gelicâ Magdalena historîa consensus: quidam enim unam duntaxat, quidam duas, alii fuisse tres credebant. Quin nec defuere qui quatuor diversas mulieres, quae Christum unxerunt apud quatuor evangelistas, esse contenderent. Ex his prima censebatur, quae Lucae 7 Christum apud Simonem discumbentem unxisset, lavisset et tervississet legitur. Altera soror Lazari, quae ante sex dies Paschæ, Joan. 12, Christi pedes unxit. Tertia quae ante biduum Paschæ, Matth. 26 et Marci 14, fracto alabastro Domini caput inunxit. Postrema denique quae, Joan. 19, Magdalena dicitur, Christique passioni cum ceteris interfuisse, et ad sepulcrum ejus unguentum detulisse narratur.

Inter ceteros Eusebius Caesareensis, epist. ad Marcinum, in eam sententiam inclinatur ut tres fuisse asserat: duas nempe peccatrices, tertiam sororem Lazari, non peccatricem, sed religione claram et nobilem. Quidquid sit, alia equidem ipsi videtur peccatrix evangelica, alia soror Lazari.

S. Chrysost. saltem duas asstruit: Nam, hom. 81 in Matth., ita scribit: *« Hæc mulier una et eadem apud omnes evangelistas esse videtur. Mæo autem judicio eadem est apud tres, scilicet Mattheum, Marcum et Lucam. Et hom. 61 in Joan. ait: Intelligendum est non fuisse sororem Lazari meretricem illam de qua apud Mattheum et Lucam scribitur, sed aliam. Deinde subjungit: Illæ meretrices infames erant, hæc honesta et studiosa. »*

S. Hieron. duas istidem distinguit mulieres, duasque unctiones, cum hæc tamen differentiâ quòd unam fuisse putet, de qua scribit Mattheus, Marcus et Joannes; illam verò Lucæ ab hæc esse diversam. Unde, in cap. 26 Math., scribit: *« Nemo putet eandem esse feminam quae super caput effudit unguentum, et quae super pedes. Illa enim et lacrymis lavavit, et crine tergit, manifeste meretrix appellatur; de hæc autem nihil tale scriptum est, nec poterat statim capite Domini meretrix digna fieri. »*

Dico 2°: Licet sententiâ præcedens propter allatas auctoritates extrinsecam quandam habeat probabilitatem; communior tamen et probabilior est illa opinio quæ unam eandemque feminam fuisse asserit, sororem Lazari, famosam peccatricem, et Magdalenam.

Prob. 1° ex S. P. Aug., qui, lib. 2 de Cons. evang., cap. 79, ita scribit: *« Jam de muliere atque unguento pretioso quod in Bethaniâ gestum est (utique à sorore Lazari) consideremus... Lucas enim quamvis et simile factum commemoret (de famosa peccatrice)... nihil aliud intelligendum arbitror, nisi non quidem aliam fuisse mulierem, quæ peccatrix tunc (Lucae 7) accessit ad pedes Jesu et osculata est, et lavit lacrymis, et tersit capillis, et unxit unguento... sed eandem Mariam bis hoc fecisse, semel scilicet quod Lucas narravit... et Joannes... ipsam Mariam commendans commemoravit, cum jam de Lazaro suscitando corpisset loqui, antequam veniret Bethaniam. »* Ergo asserit eandem Mariam fuisse peccatricem famosam, et sororem Lazari, qui pariter